МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Методичні рекомендації до практичних завдань

для студентів спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" другого (магістерського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021

УДК 316.42(07.034)
С69

Укладач М. В. Грузд

Затверджено на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки.
Протокол № 2 від 26.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Соціальний розвиток [Електронний ресурс] : методичні реко-
С69 мендації до практичних завдань для студентів спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" другого (магістерського) рівня / уклад. М. В. Грузд. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 48 с.

Подано методичні рекомендації до практичних завдань з усіх тем навчальної дисципліни, самостійне розв'язання яких буде сприяти підвищенню рівня знань студентів, формуванню необхідних компетентностей з управління соціальними процесами, аналізу гуманітарної політики та соціального захисту населення.

Рекомендовано для студентів спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" другого (магістерського) рівня всіх форм навчання.

УДК 316.42(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Суспільне усвідомлення цінності людського життя, важливості повноцінного та гармонійного розвитку кожної особистості, її фізичних, моральних і духовних здібностей, а також необхідності створення умов для самореалізації людського потенціалу вимагають від науки й органів виконавчої влади об'єктивного та своєчасного визначення основних стратегічних напрямів і пріоритетів соціального розвитку України.

Соціальні пріоритети мають бути в усіх ланках сучасних трансформаційних перетворень, зокрема в інноваційно-інвестиційних процесах, структурних та інституційних зрушеннях, сучасній політиці регіонального розвитку.

Метою навчальної дисципліни є формування знань стосовно теоретичних і практичних засад управління соціальним розвитком на рівні регіону та держави, сучасного стану соціальної політики і соціального захисту населення.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення законів і закономірностей функціонування організаційно-управлінського механізму соціального розвитку суспільства.

Під час вивчення цієї навчальної дисципліни перед студентами ставляться такі основні завдання: вивчення теорії соціального розвитку; ознайомлення з сучасними тенденціями і пріоритетами соціального розвитку, напрямами соціальної та гуманітарної політики України; отримання цілісного уявлення про вітчизняний і зарубіжний дослід у сфері соціальних процесів; формування професійних компетентностей щодо аналізу соціальних проблем та розроблення пропозиції щодо їхнього розв'язання.

Навчальна дисципліна "Соціальний розвиток" посідає важливе місце у навчальному процесі, оскільки надає методологічні, методичні знання, допомагає сформувати практичне вміння щодо аналізу, оцінювання та розроблення соціально-економічних заходів. Вона має зв'язок із такими навчальними дисциплінами, як: "Статистика", "Економетрика", "Теорія управління", "Система публічного адміністрування", "Стратегічний менеджмент", "Регіональна соціально-економічна політика", "Регіональний менеджмент", "Планування розвитку території", "Державне регулювання економіки та економічна політика".

Практичне заняття – це форма навчального заняття, на якому відбувається формування вмінь і навичок виконання певних видів роботи:

розрахунків економічних показників, опрацювання нормативно-правових актів, обґрунтування висновків щодо покращення діяльності конкретних галузей та регіонального розвитку загалом.

У процесі практичного заняття студенти самостійно або у малих групах вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, ділові ігри. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння студентами матеріалу викладач перевіряє та оцінює результати роботи, підводить підсумки її виконання. Слід зазначити, що в межах навчальної дисципліни "Соціальний розвиток" з метою опанування студентами всіх видів економічних розрахунків практичні заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами чи, в деяких випадках питаннями.

У межах навчальної дисципліни "Соціальний розвиток" з метою опанування студентами всіх видів робіт практичні заняття рекомендується проводити за окремо взятими темами чи, в деяких випадках, питаннями (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за змістовими модулями)	Кількість годин
Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні основи соціального розвитку	*Завдання 1.* Аналіз міжнародних соціальних показників європейських країн	2
	Завдання 2. Аналіз демографічної ситуації в Україні	4
	Завдання 3. Аналіз міграційних потоків	2
	Завдання 4. Розрахунок показників ринку праці	2
	Завдання 5. Розрахунок показників збалансованості робочих місць і робочої сили	2
Змістовий модуль 2 Діагностика соціального розвитку	*Завдання 6.* Оцінювання структури грошових доходів і витрат населення	2
	Завдання 7. Розрахунок показників людського потенціалу	1
	Завдання 8. Оцінювання рівня та якості життя населення	4
	Завдання 9. Аналіз мінімального споживчого бюджету	1
	Завдання 10. Аналіз умов проживання населення	2
	Завдання 11. Аналіз соціальної безпеки людини	2
Усього годин		**24**

Методичні рекомендації до практичних завдань

Змістовий модуль 1
Теоретико-методологічні основи соціального розвитку

Завдання 1. Аналіз міжнародних соціальних показників європейських країн

Завдання 1.1. На основі даних Євростату необхідно заповнити табл. 2 та проаналізувати динаміку міжнародних соціальних стандартів рівня життя обраної європейської країни. Поясніть, як динаміка соціальних показників, що склалася, впливає на рівень та якість життя населення країни. Зробіть відповідні висновки.

Таблиця 2

Міжнародні соціальні показники європейських країн

Міжнародні соціальні показники (стандарти рівня життя)	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Тривалість життя, років			
Грамотність населення, %			
Середня тривалість навчання, років			
Реальний ВВП на душу населення в купівельній спроможності, дол. США			
Сумарний коефіцієнт народжуваності			
Коефіцієнт старіння населення, %			
Співвідношення 10 % найбагатших людей серед населення країни до 10 % найбідніших			
Частка населення, яка проживає за межею бідності, %			
Співвідношення мінімальної та середньої заробітної плати			
Мінімальний рівень погодинної заробітної плати, дол. США			
Рівень безробіття, %			
Кількість правопорушень на 100 тис. населення			
Рівень депопуляції			
Кількість психічних патологій на 100 тис. населення			

Методичні рекомендації

На основі вихідних даних міжнародних соціальних стандартів рівня життя обраної європейської країни необхідно:

визначити динаміку соціальних показників за період 2017 – 2019 рр.;

зробити відповідні висновки щодо впливу зміни соціальних показників на рівень і якість життя населення країни.

Завдання 2. Аналіз демографічної ситуації в Україні

Завдання 2.1. Оцініть демографічний стан в Україні протягом 2017– 2019 рр. на основі інформації, що міститься в табл. 3.

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунку показників демографічного стану країни

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Чисельність наявного населення, тис. осіб	42 414,9	42 386,4	42 153,2
Кількість живонароджених, тис. осіб	364,0	335,8	308,8
Кількість померлих, тис. осіб	574,1	587,7	581,1
Природний приріст населення, тис. осіб			
Коефіцієнт народжуваності			
Коефіцієнт смертності			
Міграція населення в межах України, тис. осіб: число прибулих число вибулих	 442,3 430,3	 629,2 610,7	 567,0 554,5
Зовнішня міграція населення, тис. осіб: число прибулих число вибулих	 41,5 29,4	 44,8 28,7	 45,0 26,7
Міграційне сальдо (приріст) населення, тис. осіб			

Завдання 2.2. Оцініть природний рух населення за місцем проживання за роками (табл. 4). Зробіть обґрунтовані висновки. Запропонуйте заходи щодо покращення демографічного стану в країні.

Таблиця 4

Природний рух населення за роками

Показник	Роки			
	2016	2017	2018	2019
Кількість народжених, зокрема у сільській місцевості	397 039 153,1	363 987 158,6	335 874 170,0	308 817 173,0
Кількість померлих, зокрема у сільській місцевості	583 631 296,3	574 123 296,6	587 665 291,6	581 114 274,4
Природний приріст, зокрема у сільській місцевості				

Завдання 2.3. Проведіть аналіз природного руху населення за регіонами у 2019 році за допомогою даних табл. 5.

Таблиця 5

Природний рух населення за регіонами, осіб

Регіони	Кількість народжених		Кількість смертей	
	2019 рік	Питома вага	2019 рік	Питома вага
1	2	3	4	5
Україна	308 817		581 114	
Вінницька	11 878		24 132	
Волинська	10 420		13 332	
Дніпропетровська	22 526		50 929	
Донецька	14 674		41 087	
Житомирська	9 619		19 933	
Закарпатська	13 016		15 527	
Запорізька	11 543		27 823	
Івано-Франківська	12 128		17 551	
Київська	14 283		28 522	
Кіровоградська	6 356		15 451	
Луганська	5 031		16 011	
Львівська	21 803		32 839	
Миколаївська	7 966		17 087	
Одеська	20 938		33 091	

Закінчення табл. 5

1	2	3	4	5
Полтавська	9 043		22 915	
Рівненська	12 316		14 182	
Сумська	6 483		17 404	
Тернопільська	7 896		14 754	
Харківська	18 038		40 611	
Херсонська	8 374		16 027	
Хмельницька	9 939		19 399	
Черкаська	7 620		19 702	
Чернівецька	8 295		11 084	
Чернігівська	6 129		18 584	
м. Київ	32 503		33 137	

Завдання 2.4. Проведіть аналіз природного руху населення за регіонами у 2019 році за допомогою даних табл. 6.

Таблиця 6

Загальні коефіцієнти природного руху населення по регіонах у 2019 році

Регіони України	На 1 000 осіб наявного населення		
	живонароджених	померлих	природний приріст, скорочення (–)
1	2	3	4
Україна	8,1	14,7	
Вінницька	7,6	15,5	
Волинська	10,1	12,9	
Дніпропетровська	7,1	16,0	
Донецька	5,6	14,2	
Житомирська	7,9	16,4	
Закарпатська	10,4	12,4	
Запорізька	6,8	16,4	
Івано-Франківська	8,8	12,8	
Київська	8,0	16,1	
Кіровоградська	6,8	16,4	
Луганська	5,7	16,9	
Львівська	8,7	13,0	

Закінчення табл. 6

1	2	3	4
Миколаївська	7,1	15,2	
Одеська	8,8	13,9	
Полтавська	6,5	16,4	
Рівненська	10,7	12,3	
Сумська	6,0	16,2	
Тернопільська	7,6	14,2	
Харківська	6,8	15,2	
Херсонська	8,1	15,5	
Хмельницька	7,9	14,2	
Черкаська	6,4	16,4	
Чернівецька	9,2	12,3	
Чернігівська	6,1	18,6	
м. Київ	11,0	11,2	

Завдання 2.5. Оцініть природний рух населення по регіонах України у січні – червні 2020 року. Запропонуйте заходи покращення демографічного стану в країні. Зробіть обґрунтовані висновки.

Таблиця 7

Кількість живо народжених і померлих по регіонах України у січні – червні 2020 року

Регіони України	Кількість живонароджених	Кількість померлих	Кількість померлих дітей у віці до 1 року
1	2	3	4
Україна	139 134	287 010	978
Вінницька	5 405	11 982	29
Волинська	4 933	6 814	24
Дніпропетровська	10 290	25 693	78
Донецька	5 309	17 671	50
Житомирська	4 352	9 996	23
Закарпатська	6 398	7 906	78
Запорізька	5 051	13 691	22
Івано-Франківська	5 551	8 909	49
Київська	6 819	14 691	34

Закінчення табл. 7

1	2	3	4
Кіровоградська	2 837	7 930	27
Луганська	1 882	6 895	19
Львівська	9 983	16 385	74
Миколаївська	3 622	8 304	29
Одеська	9 673	16 205	60
Полтавська	4 053	11 465	24
Рівненська	5 767	7 347	34
Сумська	2 913	8 912	18
Тернопільська	3 740	7 337	28
Харківська	7 835	20 183	76
Херсонська	3 647	7 964	30
Хмельницька	4 725	9 690	33
Черкаська	3 366	9 830	23
Чернівецька	3 810	5 975	21
Чернігівська	2 891	8 940	28
м. Київ	14 282	16 295	67

Методичні рекомендації

Природний приріст населення визначається як різниця між кількістю народжених протягом аналізованого періоду та кількістю померлих.

Коефіцієнт народжуваності ($К_н$) розраховується за наведеною формулою:

$$К_н = \frac{К_{народ.}}{Ч_{нас.}} \times 1\ 000, \quad (1)$$

де $К_{народ.}$ – кількість народжених, осіб;

$Ч_{нас.}$ – середньорічна чисельність населення, осіб.

Коефіцієнт смертності ($К_с$) розраховується за такою формулою:

$$К_с = \frac{К_{помер.}}{Ч_{нас.}} \times 1\ 000, \quad (2)$$

де $К_{помер.}$ – кількість померлих, осіб.

Завдання 2.6. За допомогою даних табл. 8 визначте у загальній кількості наявного населення питому вагу міського та сільського населення за роками, поясніть зміни структури наявного населення. Надайте графічне зображення динаміки наявного населення.

Таблиця 8

Чисельність наявного населення України

Роки	Чисельність наявного населення, осіб		
	усього	міське	сільське
2000	49 429,8	33 338,6	16 091,2
2001	48 457,1	32 951,7	15 971,5
2002	48 622,4	32 574,4	15 882,7
2003	48 003,5	32 328,4	15 675,1
2004	47 622,4	32 145,4	15 476,0
2005	47 280,8	32 009,3	15 271,5
2006	46 929,5	31 877,7	15 051,8
2007	46 646,0	31 777,4	14 868,6
2008	46 372,7	31 668,8	14 703,9
2009	46 143,7	31 587,2	14 556,5
2010	45 962,9	31 524,8	14 438,1
2011	45 778,5	31 441,6	14 336,9
2012	45 633,6	31 380,9	14 252,7
2013	45 553,0	31 378,6	14 174,4
2014	45 426,2	31 336,6	14 089,6
2015	42 929,3	29 673,1	13 256,2
2016	42 760,5	29 585,0	13 175,5
2017	42 584,5	29 482,3	13 102,2
2018	42 153,2	29 371,0	13 015,4
2019	42 153,2	29 256,7	12 896,5
2020	41 902,4	29 139,3	12 763,1

Методичні рекомендації

Структура наявного населення характеризується питомою вагою міського та сільського населення країни.

Завдання 2.7. За допомогою даних табл. 9 визначте у загальній кількості постійного населення за роками питому вагу чоловіків і жінок, визначити зміни структури постійного населення. Надайте графічне зображення динаміки постійного населення.

Таблиця 9

Чисельність постійного населення України

Роки	Чисельність постійного населення, осіб		
	усього	чоловіки	жінки
2000	49 115,0	22 754,7	26 360,3
2001	48 663,6	22 530,4	26 133,2
2002	48 240,9	22 316,3	25 924,6
2003	47 823,1	22 112,5	25 710,6
2004	47 442,1	21 926,8	25 515,3
2005	47 100,5	21 754,0	25 346,5
2006	46 749,2	21 574,7	25 174,5
2007	46 465,7	21 434,7	25 031,0
2008	46 192,3	21 297,7	24 894,6
2009	45 963,4	21 185,0	24 778,4
2010	45 782,6	21 107,1	24 675,5
2011	45 598,2	21 032,6	24 565,6
2012	45 453,3	20 976,7	24 476,6
2013	45 372,7	20 962,7	24 410,0
2014	45 245,9	20 918,3	24 327,6
2015	42 759,7	19 787,8	22 971,9
2016	42 590,9	19 717,9	22 873,0
2017	42 414,9	19 644,6	22 770,3
2018	42 216,8	19 558,2	22 658,6
2019	41 983,6	19 455,3	22 528,3
2020	41 732,8	19 343,5	22 389,3

Завдання 2.8. За допомогою даних табл. 10 визначте у загальній кількості постійного населення питому вагу населення у віці молодшого за працездатний, працездатного та старшого за працездатний вік за кожним регіоном. Надайте характеристику економічної активності населення країни.

Таблиця 10

Чисельність постійного населення за окремими віковими групами по регіонам у 2019 році

Регіони України	Усього, осіб	З них у віці			
		до 14 років	до 15 років	до 17 років	15 – 64 роки
Україна	41 732 779	6 386 756	6 786 514	7 533 930	28 199 524
Вінницька	1 538 331	238 349	253 578	282 670	1 026 619
Волинська	1 028 693	202 551	214 842	237 314	690 551
Дніпропетровська	3 173 339	489 831	520 412	575 717	2 134 418
Донецька	4 118 923	476 851	511 204	572 486	2 749 344
Житомирська	1 208 981	199 479	212 259	235 563	807 981
Закарпатська	1 250 958	247 844	262 908	290 697	851 898
Запорізька	1 686 612	245 913	261 541	290 504	1 135 780
Івано-Франківська	1 365 371	232 494	247 299	274 780	937 040
Київська	1 775 265	306 808	323 823	353 276	1 196 118
Кіровоградська	926 694	139 235	148 130	164 453	616 359
Луганська	2 131 316	219 127	236 201	267 942	1 437 628
Львівська	2 493 714	408 567	434 328	483 592	1 712 504
Миколаївська	1 119 147	173 024	183 743	203 903	758 251
Одеська	2 366 170	402 046	425 335	468 820	1 588 002
Полтавська	1 379 140	196 761	208 574	231 275	934 480
Рівненська	1 151 901	235 598	249 818	275 881	771 200
Сумська	1 066 055	140 635	149 477	166 210	727 785
Тернопільська	1 035 444	163 387	174 130	194 180	710 455
Харківська	2 642 825	363 724	386 137	430 903	1 824 225
Херсонська	1 026 481	165 609	175 624	194 826	692 559
Хмельницька	1 251 539	197 850	210 212	233 099	837 365
Черкаська	1 188 508	165 501	175 835	195 662	797 206
Чернівецька	898 567	155 327	165 005	183 122	613 400
Чернігівська	982 752	132 966	141 547	157 588	654 262
м. Київ	2 926 053	487 279	514 552	569 467	1 994 094

Методичні рекомендації

Структура постійного населення характеризується питомою вагою кожної вікової групи населення.

Завдання 2.9. Оцініть економічну активність населення у 2019 році (табл. 11). Зробіть обґрунтовані висновки. Запропонуйте заходи підвищення рівня економічної активності населення.

Таблиця 11

Чисельність економічно активного населення за окремими віковими групами по регіонам у 2019 році

Регіони України	Усього, осіб	З них у віці			
		16 – 59 років	18 років і старше	60 років і старше	65 років і старше
Україна	41 732 779	24 968 071	34 198 849	9 978 194	7 146 499
Вінницька	1 538 331	912 049	1 255 661	372 704	273 363
Волинська	1 028 693	615 132	791 379	198 719	135 591
Дніпропетровська	3 173 339	1 886 227	2 597 622	766 700	549 090
Донецька	4 118 923	2 399 960	3 546 437	1 207 759	892 728
Житомирська	1 208 981	716 725	973 418	279 997	201 521
Закарпатська	1 250 958	764 162	960 261	223 888	151 216
Запорізька	1 686 612	999 453	1 396 108	425 618	304 919
Івано-Франківська	1 365 371	834 614	1 090 591	283 458	195 837
Київська	1 775 265	1 065 506	1 421 989	385 936	272 339
Кіровоградська	926 694	546 461	762 241	232 103	171 100
Луганська	2 131 316	1 247 912	1 863 374	647 203	474 561
Львівська	2 493 714	1 521 338	2 010 122	538 048	372 643
Миколаївська	1 119 147	671 193	915 244	264 211	187 872
Одеська	2 366 170	1 418 188	1 897 350	522 647	376 122
Полтавська	1 379 140	829 750	1 147 865	340 816	247 899
Рівненська	1 151 901	686 929	876 020	215 154	145 103
Сумська	1 066 055	639 560	899 845	277 018	197 635
Тернопільська	1 035 444	630 365	841 264	230 949	161 602
Харківська	2 642 825	1 618 587	2 211 922	638 101	454 876
Херсонська	1 026 481	612 481	831 655	238 376	168 313
Хмельницька	1 251 539	739 383	1 018 440	301 944	216 324
Черкаська	1 188 508	705 959	992 846	306 714	225 801
Чернівецька	898 567	549 162	715 445	184 400	129 840
Чернігівська	982 752	572 342	825 164	268 863	195 524
м. Київ	2 926 053	1 784 633	2 356 586	626 868	444 680

Методичні рекомендації

Розрахунки необхідно вести у такому порядку:

визначити питому вагу економічно активного населення кожного регіону в загальній чисельності економічно активного населення у 2019 році;

визначити питому вагу кожної вікової групи у чисельності економічно активного населення кожного регіону;

зробити відповідні висновки;

запропонувати заходи підвищення рівня економічної активності населення.

Завдання 3. Аналіз міграційних потоків

Завдання 3.1. Проведіть аналіз міграційного руху населення по регіонам у 2019 році за потоками та визначити міграційне сальдо за допомогою даних табл. 12.

Таблиця 12

Міграційний рух населення по регіонам у 2019 році

Регіони України	Усі потоки			
	міжрегіональна міграція		міждержавна міграція	
	кількість прибулих	кількість вибулих	кількість прибулих	кількість вибулих
1	2	3	4	5
Україна	576 032	554 520	45 011	18 222
Вінницька	21 049	23 773	689	283
Волинська	14 641	15 638	266	655
Дніпропетровська	34 983	36 409	2 001	972
Донецька	17 304	24 984	726	567
Житомирська	20 231	21 898	568	316
Закарпатська	7 247	7 747	676	923
Запорізька	16 762	18 916	1 000	495
Івано-Франківська	16 578	16 310	895	952
Київська	59 518	32 175	2 525	867
Кіровоградська	13 364	16 709	488	396
Луганська	7 131	12 071	386	417
Львівська	35 083	33 984	1 431	1 483
Миколаївська	12 534	14 647	800	352

Закінчення табл. 12

1	2	3	4	5
Одеська	38 529	29 454	6 289	942
Полтавська	25 659	25 248	1 937	1 083
Рівненська	18 563	21 037	341	1 320
Сумська	16 979	19 229	1 056	489
Тернопільська	16 232	16 558	1 446	743
Харківська	48 296	42 860	8 723	5 670
Херсонська	11 736	13 810	145	207
Хмельницька	22 232	22 775	708	372
Черкаська	18 204	20 336	446	416
Чернівецька	9 627	9 580	1 091	841
Чернігівська	13 211	15 207	150	147
м. Київ	60 340	43 165	10 228	5 881

Завдання 3.2. Проведіть аналіз міграційного руху населення у міській місцевості по регіонам у 2019 році та визначте міграційне сальдо за допомогою даних табл. 13.

Таблиця 13

Міграційний рух населення у міській місцевості по регіонам у 2019 році

Регіони України	Усі потоки			
	міжрегіональна міграція		міждержавна міграція	
	кількість прибулих	кількість вибулих	кількість прибулих	кількість вибулих
1	2	3	4	5
Україна	410 030	367 357	39 846	22 490
Вінницька	13 421	12 598	605	195
Волинська	8 295	8 612	155	373
Дніпропетровська	29 208	27 886	1 947	916
Донецька	14 596	20 871	685	512
Житомирська	12 433	12 742	341	248
Закарпатська	4 824	3 984	591	494
Запорізька	12 265	13 261	946	395
Івано-Франківська	10 002	8 924	760	757
Київська	32 721	18 486	1 159	490

Закінчення табл. 13

1	2	3	4	5
Кіровоградська	9 090	9 770	423	324
Луганська	5 607	9 516	363	402
Львівська	23 900	22 318	1 201	1 164
Миколаївська	8 884	8 853	687	298
Одеська	28 482	18 921	5 892	563
Полтавська	15 911	14 824	1 582	949
Рівненська	11 100	11 927	221	687
Сумська	11 983	12 261	1 007	442
Тернопільська	9 974	8 583	1 189	526
Харківська	40 178	33 341	8 241	5 531
Херсонська	7 867	8 163	60	165
Хмельницька	13 736	12 794	449	251
Черкаська	10 883	11 137	304	265
Чернівецька	6 017	5 189	760	558
Чернігівська	8 316	9 231	50	104
м. Київ	60 340	43 165	10 228	5 881

Завдання 3.3. Проведіть аналіз міграційного руху населення у сільській місцевості по регіонам у 2019 році за потоками та визначте міграційне сальдо за допомогою даних табл. 14.

Таблиця 14

Міграційний рух населення у сільській місцевості по регіонам у 2019 році

Регіони України	Усі потоки			
	міжрегіональна міграція		міждержавна міграція	
	кількість прибулих	кількість вибулих	кількість прибулих	кількість вибулих
1	2	3	4	5
Україна	166 002	187 163	5 165	4 299
Вінницька	7 628	11 175	84	88
Волинська	6 346	7 026	111	282
Дніпропетровська	5 775	8 523	54	56
Донецька	2 708	4 113	41	55
Житомирська	7 798	9 156	227	68

Закінчення табл. 14

1	2	3	4	5
Закарпатська	2 423	3 763	85	429
Запорізька	4 496	5 655	54	100
Івано-Франківська	6 576	7 386	135	195
Київська	26 797	13 689	1 366	377
Кіровоградська	4 274	6 939	65	72
Луганська	1 527	2 555	23	15
Львівська	11 183	11 666	230	319
Миколаївська	3 650	5 794	113	54
Одеська	10 047	10 533	397	379
Полтавська	9 748	10 424	355	134
Рівненська	7 463	9 110	120	633
Сумська	4 996	6 968	49	47
Тернопільська	6 258	7 975	257	217
Харківська	8 118	9 519	482	139
Херсонська	3 869	5 647	85	42
Хмельницька	8 496	9 981	259	121
Черкаська	7 321	9 199	142	151
Чернівецька	3 610	4 391	331	283
Чернігівська	3 610	4 391	331	283
м. Київ	4 895	5 976	100	43

Завдання 3.4. Проведіть аналіз міжрегіональної міграції населення по регіонах і визначте міграційне сальдо у січні – червні 2020 році за допомогою даних табл. 15.

Таблиця 15

Міграція населення по регіонах у січні – червні 2020 року

Регіони України	Міжрегіональна міграція, осіб		
	кількість прибулих	кількість вибулих	сальдо міграції
1	2	3	4
Україна	167 235	159 637	
Вінницька	5 409	6 207	
Волинська	4 325	4 018	
Дніпропетровська	10 351	9 932	

Закінчення табл. 15

1	2	3	4
Донецька	5 508	6 904	
Житомирська	6 593	6 528	
Закарпатська	2 307	2 272	
Запорізька	5 006	5 464	
Івано-Франківська	4 452	4 476	
Київська	19 253	9 234	
Кіровоградська	4 020	4 739	
Луганська	2 275	3 273	
Львівська	9 422	9 480	
Миколаївська	3 738	4 061	
Одеська	12 130	9 660	
Полтавська	7 616	6 991	
Рівненська	4 979	5 380	
Сумська	4 850	5 195	
Тернопільська	4 423	4 106	
Харківська	14 156	13 209	
Херсонська	3 261	3 767	
Хмельницька	6 650	6 160	
Черкаська	5 688	5 575	
Чернівецька	2 605	2 826	
Чернігівська	4 115	4 219	
м. Київ	14 103	15 961	

Завдання 3.5. Проведіть аналіз міждержавної міграції населення по регіонах і визначте міграційне сальдо у 2019 році за допомогою даних табл. 16.

Таблиця 16

Міждержавна міграція населення по регіонах у 2019 році

Регіони України	Міждержавна міграція		
	кількість прибулих	кількість вибулих	сальдо міграції
1	2	3	4
Україна	45 011	26 789	
Вінницька	689	283	
Волинська	266	655	
Дніпропетровська	2 001	972	

Закінчення табл. 16

1	2	3	4
Донецька	726	567	
Житомирська	568	316	
Закарпатська	676	923	
Запорізька	1 000	495	
Івано-Франківська	895	952	
Київська	2 525	867	
Кіровоградська	488	396	
Луганська	386	417	
Львівська	1 431	1 483	
Миколаївська	800	352	
Одеська	6 289	942	
Полтавська	1 937	1 083	
Рівненська	341	1 320	
Сумська	1 056	489	
Тернопільська	1 446	743	
Харківська	8 723	5 670	
Херсонська	145	207	
Хмельницька	708	372	
Черкаська	446	416	
Чернівецька	1 091	841	
Чернігівська	150	147	
м. Київ	10 228	5 881	

Методичні рекомендації

Сальдо міграції (приріст) населення визначається як різниця між кількістю прибулого населення та кількістю вибулого населення за аналізований період.

Завдання 4. Розрахунок показників ринку праці

Завдання 4.1. На початок року чисельність робочої сили становила 24,96 млн осіб, чисельність безробітних дорівнювала 2,7 млн осіб. Протягом року за умов незмінної робочої сили знайдуть роботу 0,5 млн осіб, а втратять роботу – 0,6 млн осіб.

Необхідно розрахувати:

коефіцієнт звільнення;

коефіцієнт працевлаштування;

рівень безробіття на початку та в кінці року;

зміну рівня безробіття за рахунок безробітних, які знайдуть роботу протягом року;

зміну рівня безробіття за рахунок зайнятих, які втратять роботу протягом року.

Методичні рекомендації

Рівень безробіття визначається за формулою:

$$P_U = \frac{U}{L} \times 100\,\%, \tag{3}$$

де P_U – рівень безробіття (%);

U – чисельність безробітних (млн осіб);

L – чисельність робочої сили (млн осіб).

$$P_U = \left(1 - \frac{E}{L}\right) \times 100\,\%, \tag{4}$$

де E – чисельність зайнятих.

Протягом досліджує мого періоду може відбуватися перехід працівників із стану зайнятості у стан безробіття та навпаки. Для аналізу цих зрушень використовують коефіцієнти працевлаштування і звільнення.

Коефіцієнт працевлаштування розраховується за формулою:

$$К_П = \frac{U_П}{U} \times 100\,\%, \tag{5}$$

де $К_П$ – коефіцієнт працевлаштування;

$U_П$ – чисельність працевлаштованих безробітних (млн осіб);

U – чисельність безробітних (млн осіб).

Коефіцієнт звільнення розраховується за формулою:

$$К_З = \frac{E_З}{E} \times 100\,\%, \tag{6}$$

де $К_З$ – коефіцієнт звільнення;

$E_З$ – чисельність звільнених працівників (млн осіб);

E – чисельність зайнятих (млн осіб).

Завдання 5. Розрахунок показників збалансованості робочих місць і робочої сили

Завдання 5.1. Розрахуйте коефіцієнт навантаження на одне робоче місце та коефіцієнт вакантності за такими даними:

чисельність безробітних становить 2,1 млн осіб;

кількість вакантних робочих місць дорівнює 0,7 млн.

Завдання 5.2. Розрахуйте коефіцієнт навантаження на одне робоче місце та коефіцієнт вакантності за наступними даними:

чисельність безробітних становить 1,9 млн осіб;

кількість вакантних робочих місць дорівнює 1 млн.

Завдання 5.3. Розрахуйте коефіцієнт навантаження на одне робоче місце та коефіцієнт вакантності за такими даними:

чисельність безробітних становить 2,3 млн осіб;

кількість вакантних робочих місць дорівнює 1,2 млн.

Методичні рекомендації

Коефіцієнти, що характеризують наявність незбалансованості на ринку праці:

коефіцієнт навантаження на одне робоче місце розраховується як відношення чисельності офіційно зареєстрованих безробітних до кількості вакантних робочих місць.

коефіцієнт вакантності, навпаки, відображає відношення кількості вакансій до кількості претендентів на них.

Завдання 5.4. У галузі у попередній період нараховується 210 тис. робочих місць, що функціонують. Протягом розрахункового періоду буде створено 7 тис. робочих місць і ліквідовано 2 тис.

Розрахуйте:

кількість функціонуючих робочих місць у розрахунковий період;

темп створення нових робочих місць;

темп ліквідації робочих місць;

темп зміни зайнятості через темп створення та ліквідації робочих місць;

темп зміни зайнятості через зміну кількості робочих місць.

Завдання 5.5. Розрахуйте темп зміни зайнятості та кількість функціонуючих робочих місць за наступними даними:

кількість функціонуючих робочих місць у попередній період становила 180 тис.;

темп створення додаткових робочих місць дорівнює 0,21;

темп ліквідації робочих місць становить 0,32.

Завдання 5.6. У розрахунковий період загальна кількість робочих місць галузі становила 250 тис. Протягом розрахункового періоду буде додатково створено 15 тис. робочих місць і ліквідовано 4 тис.

Розрахуйте:

оборот робочих місць;

темп зміни зайнятості.

Методичні рекомендації

Сума зайнятих та безробітних визначає економічну категорію "робоча сила" і характеризує економічне активне населення.

Темп приросту економічно активного населення країни визначається за формулою:

$$Т_{пр}(\text{ЕАН}) = \frac{Ч_{зр} - Ч_{бр}}{Ч_{бр}} \times 100\,\%, \qquad (7)$$

де $Т_{пр}(\text{ЕАН})$ – темп приросту економічно активного населення країни;

$Ч_{зр}$ – чисельність населення країни звітного року;

$Ч_{бр}$ – чисельність населення країни базового року.

Рівень безробіття визначається за формулою:

$$P_U = \frac{U}{L} \times 100\,\%, \qquad (8)$$

де P_U – рівень безробіття (%);

U – чисельність безробітних;

L – чисельність робочої сили.

Коефіцієнт працевлаштування розраховується як відношення чисельності працевлаштованих безробітних до чисельності безробітних.

Коефіцієнт звільнення розраховується як відношення чисельності звільнених працівників до чисельності зайнятих.

Завдання 5.7. У розрахунковий період темп працевлаштування буде дорівнювати 0,37, а чисельність звільнених працівників досягне 12 тис. осіб. У попередній період у галузі було зайнято 261 тис. осіб. Оборот робочих місць дорівнює 0,35.

Обчисліть:

чисельність працевлаштованих у розрахунковий період;

темп звільнення працівників;

оборот робочої сили;

"холостий" оборот робочої сили;

темп зміни зайнятості.

Завдання 5.8. Розрахуйте:

кількість робочих місць, створених протягом розрахункового періоду;

темп ліквідації робочих місць;

кількість функціонуючих робочих місць у розрахунковий період;

темп зміни зайнятості;

оборот робочих місць;

надлишковий оборот робочих місць.

У галузі у попередній період функціонувало 180 тис. робочих місць. У розрахунковий період темп створення додаткових робочих місць дорівнюватиме 0,23, а кількість ліквідованих робочих місць досягне 7 тис.

Методичні рекомендації

Аналіз тенденцій зайнятості охоплює визначення:

динаміки чисельності зайнятих;

структури зайнятості;

рівня зайнятості – відношення чисельності зайнятих до чисельності робочої сили;

динаміки збалансованості робочих місць на рівні галузі або регіону.

Аналіз динаміки збалансованості робочої сили передбачає розрахунок показників обороту робочих місць та обороту робочої сили.

Для характеристики обороту робочих місць розраховуються темп створення нових робочих місць і темп ліквідації робочих місць. Різниця між цими показниками буде характеризувати темп зміни зайнятості. Сума цих показників визначає оборот робочих місць.

Галузевий оборот робочої сили розраховується за двома показниками:

темп працевлаштування;

темп звільнення працівників.

Різниця між цими показниками характеризує темп зміни зайнятості. Сума цих показників означає оборот робочої сили.

Зіставлення динаміки робочих місць і робочої сили дає змогу виявити збалансованість між темпами їхньої зміни на ринку праці.

Завдання 5.9. Пропозиція робочої сили в минулому році становила 3,7 млн осіб, у поточному році цей показник становить 2,9 млн осіб Службою зайнятості було влаштовано на роботу в минулому році 2,7 млн осіб, у поточному – 1,8 млн осіб. Із незайнятих громадян у минулому році первинне навчання проходили 0,7 млн осіб, перепідготовкою було охоплено 0,5 млн осіб, підвищенням кваліфікації – 0,45 млн осіб. У поточному році первинним навчанням охоплено 0,5 млн осіб, перепідготовкою охоплено 0,24 млн осіб, підвищенням кваліфікації – 0,32 млн осіб.

Розрахуйте:

ефективність роботи служби зайнятості;

чисельність незайнятих громадян, охоплених професійною підготовкою в минулому та поточному роках;

динаміку масштабів професійної підготовки;

структурні зміни в професійній підготовці за її формами;

частку охоплених професійною підготовкою в загальній чисельності незайнятих у минулому та поточному роках.

Методичні рекомендації

Окремого аналізу потребує професійна підготовка робочої сили, яка здійснюється за такими напрямами:

первинне навчання;

перепідготовка;

підвищення кваліфікації.

Чисельність безробітних, охоплених професійною підготовкою визначається за формулою:

$$U_{ПрП} = U_{ПН} + U_{ПП} + U_{ПК}, \quad (9)$$

де $U_{ПрП}$ – чисельність безробітних, охоплених професійною підготовкою;

$U_{ПН}$ – чисельність безробітних охоплених первинним навчанням;

$U_{ПП}$ – чисельність безробітних охоплених перепідготовкою;

$U_{ПК}$ – чисельність безробітних охоплених підвищенням кваліфікації.

Структура професійної підготовки визначається за такими формулами:

$$К_{ПН} = \frac{U_{ПН}}{U_{ПрП}}, \quad (10)$$

$$К_{ПП} = \frac{U_{ПП}}{U_{ПрП}}, \quad (11)$$

$$К_{ПК} = \frac{U_{ПК}}{U_{ПрП}}. \quad (12)$$

Динаміка професійної підготовки аналізується за допомогою формули:

$$Т_{ПрП} = \frac{U_{ПрП(t1)}}{U_{ПрП(t0)}}, \quad (13)$$

де $Т_{ПрП}$ – темп зміни професійної підготовки;

$U_{ПрП(t1)}$ – чисельність безробітних, охоплених професійною підготовкою у поточному році, млн осіб;

$U_{ПрП(t0)}$ – чисельність безробітних, охоплених професійною підготовкою у минулому році, млн осіб.

Ефективність роботи служби зайнятості визначається часткою працевлаштованих безробітних і характеризується коефіцієнтом працевлаштування. Чим ближчий до одиниці зазначений коефіцієнт, тим ефективніше працює служба зайнятості.

Змістовий модуль 2
Діагностика соціального розвитку

Завдання 6. Оцінювання структури грошових доходів і витрат населення

Завдання 6.1. На основі наведених у табл. 17 і 18 даних проаналізуйте динаміку складових доходів та витрат. Поясніть, як динаміка, що склалася в зміні структури доходів і витрат у середньому за місяць, впливає на якість життя населення. Чим обумовлене суттєве зростання витрат на оплату послуг? Зробіть відповідні висновки.

Таблиця 17

Структура грошових доходів населення, %

Грошові доходи населення	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Грошові доходи	100	100	100	100
Оплата праці	54,3	59,8	54,5	57,3
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	6	5,1	6,0	6,5
Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	3,5	3,4	2,5	2,4
Доходи від власності	1,7	1,6	1,6	1,7
Пенсії	22,6	19,9	19,9	19,2
Стипендії	0,6	0,4	0,5	0,5
Допомоги, пільги, субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою	3,6	3,2	2,8	0,7
Грошова допомога від родичів та інших осіб	6,0	5,1	7	6,6
Аліменти	0,2	0,3	0,2	0,3
Інші грошові доходи	1,5	1,5	3,1	3,3
Грошові доходи, грн	5 367,51	7 146,28	8 738,46	10 911,02
Негрошові доходи, грн	727,46	866,80	963,74	948,78
Усього загальних доходів	6 094,97	8 013,08	9 720,2	11 859,8
Сукупні доходи в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн	6 238,8	8 165,2	9 904,1	12 118,5

Таблиця 18

Структура грошових витрат населення, %

Грошові витрати населення	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Грошові витрати	100	100	100	100
Продукти харчування та безалкогольні напої	52,3	50,9	47,7	46,6
Алкогольні напої	1,4	1,4	1,4	1,4
Тютюнові вироби	2,3	2,5	2,0	1,8
Одяг і взуття	7,0	6,9	5,4	5,5
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	13,8	14,7	15,2	14,6
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	2,2	2,6	2,1	1,8
Охорона здоров'я	5,1	4,6	4,0	4,1
Транспорт	4,3	4,3	3,7	4,8
Зв'язок	2,9	3,0	2,6	2,8
Відпочинок і культура	1,7	1,9	1,8	1,6
Освіта	1,2	1,3	1	1,1
Ресторани та готелі	2,7	2,8	2,4	2,6
Різні товари та послуги	3,1	3,1	2,7	2,6
Розподіл споживчих грошових витрат:				
продовольчі товари	56,0	54,8	40,9	41,5
непродовольчі товари	27,4	28,3	13,9	13,0
послуги	16,6	16,9	45,2	45,5
Усього грошових витрат, грн	4 948,62	6 223,62	92,0	91,3
Сукупні витрати в середньому за місяць на одне домогосподарство, грн	5 720,4	7 139,4	8 308,6	9 670,2

Методичні рекомендації

На основі вихідних даних необхідно:

визначити зміни структури доходів і витрат;

визначити вартісні вирази складових грошових доходів та витрат населення;

зробити відповідні висновки.

Завдання 7. Розрахунок показників людського потенціалу

Завдання 7.1. Розрахуйте індекс пропорційного відтворення людського потенціалу за наступними даними:

індекс якісного відтворення людського потенціалу становить 0,79;

індекс кількісного відтворення людського потенціалу дорівнює 0,81.

Методичні рекомендації

Індекс пропорційності людського розвитку розраховується за формулою:

$$I_{ПЛР} = \frac{I_{ЯЛР}}{I_{КЛР}}, \quad (14)$$

де $I_{ЯЛР}$ – індекс якісного людського розвитку;

$I_{КЛР}$ – індекс кількісного людського розвитку.

Завдання 7.2. Розрахуйте показник якості зайнятого населення за такими даними:

кількість населення зайнятого у сільському господарстві дорівнює 2 456 302 осіб, λ_1 – 0,4;

кількість населення, що працює у нефункціональній сфері (робота, що не передбачає випуску готової продукції) – 45 347 осіб, λ_2 – 0,6;

кількість працездатного населення – 34 023 780 осіб.

Методичні рекомендації

Показник якості зайнятого населення розраховується за допомогою формули:

$$П_{ЯЗН} = \frac{H_1 \times \lambda_1 + H_2 \times \lambda_2}{H_{ПР}}, \quad (15)$$

де H_1 – кількість населення зайнятого у сільському господарстві, осіб;

H_2 – кількість населення, що працює у нефункціональній сфері (робота, що не передбачає випуску готової продукції), осіб;

$H_{ПР}$ – кількість працездатного населення, осіб.

Завдання 7.3. Розрахуйте показник наявного людського потенціалу за такими даними:

кількість зайнятого в промисловості населення становить 1 345 600 осіб;

кількість працездатного населення – 34 023 780 осіб;

показник якості зайнятого населення дорівнює 0,58.

Методичні рекомендації

Показник наявного людського потенціалу визначається за формулою:

$$Н_л = \frac{Н_{ЗПР} \times І_{ПЛР}}{Н_{ПР} \pm І_{ПЛР}}, \quad (16)$$

де $Н_{ЗПР}$ – кількість зайнятого у відповідній сфері населення, осіб;

$Н_{ПР}$ – кількість працездатного населення у відповідній сфері, осіб;

$І_{ПЛР}$ – показник якості зайнятого населення.

Завдання 8. Оцінювання рівня та якості життя населення

Завдання 8.1. Оцініть динаміку середньої очікуваної тривалості життя населення (табл. 19) за умови народження у період 2000 – 2019 рр.

Наведіть графічне зображення динаміки середньої очікуваної тривалості життя населення за умови народження у період 2000 – 2019 рр.

Зробіть обґрунтовані висновки.

Таблиця 19

Середня очікувана тривалість життя за умови народження, років

Роки	Середня очікувана тривалість життя за умови народження, років		
	обидві статі	чоловіки	жінки
1	2	3	4
2000	67,72	62,10	73,53
2001	67,89	62,32	73,63
2002	68,32	62,70	74,13
2003	68,24	62,64	74,06
2004	68,22	62,60	74,05
2005	67,96	62,23	73,97

Закінчення табл. 19

1	2	3	4
2006	68,10	62,38	74,06
2007	68,25	62,51	74,22
2008	68,27	62,51	74,28
2009	69,29	63,79	74,86
2010	70,44	65,28	75,50
2011	71,02	65,98	75,88
2012	71,15	66,11	76,02
2013	71,37	66,34	76,22
2014	71,37	66,25	76,37
2015	71,38	66,37	76,25
2016	71,68	66,73	76,46
2017	71,98	67,02	76,78
2018	71,76	66,69	76,72
2019	72,01	66,92	76,98

Завдання 8.2. На основі наведених у табл. 20 даних розрахуйте за роками такі соціальні показники:

індекс тривалості життя;

індекс досягнутого рівня освіти;

індекс людського розвитку.

Таблиця 20

Вихідні дані для розрахунку показників рівня життя населення

Роки	Очікувана тривалість життя за умови народження, років	Грамотність серед дорослого населення, %	Сукупна частка учнів, %	Індекс реального ВВП на душу населення
2017	71,98	95,6	63,1	0,723
2018	71,76	98,3	61,0	0,758
2019	72,01	98,5	60,8	0,871

Методичні рекомендації

Під час розрахунку індексу людського розвитку середня тривалість життя приймається в діапазоні 25 – 85 років.

Індекс тривалості життя визначається за формулою:

$$I_{ТЖ} = \frac{ОТ_{ж} - 25}{85 - 25}, \quad (17)$$

де $ОТ_{ж}$ – очікувана тривалість життя.

Індекс рівня освіти розраховується за формулою:

$$I_{РО} = \frac{2 \times I_{ГР} + I_{уч}}{3}, \quad (18)$$

де $I_{ГР}$ – індекс грамотності дорослого населення;

$I_{уч}$ – індекс частки учнів.

Індекс людського розвитку розраховується за формулою:

$$I_{ЛР} = \frac{I_{ВВП} + I_{РО} + I_{ТЖ}}{3}, \quad (19)$$

де $I_{ВВП}$ – індекс реального ВВП на душу населення.

Завдання 8.3. Визначте індекс зростання (падіння) реальних доходів на душу населення. Витрати населення на купівлю товарів, оплату послуг та обов'язкові платежі в 2019 р. становили 44 722,5 млрд грн. У 2020 р. витрати зростуть у 2,01 рази. Індекс цін на товари та послуги 2019 р. – 1,079. Чисельність населення у 2019 р. – 41 732 779 осіб. У 2020 р. населення зменшиться на 1,2 %.

Методичні рекомендації

Індекс зростання (падіння) реальних доходів на душу населення розраховується за формулою:

$$I_{Д} = \frac{Д_{ЗР}}{Д_{БР}}, \quad (20)$$

де $I_{Д}$ – індекс зростання (падіння) реальних доходів на душу населення;

$Д_{ЗР}$ – доходи населення звітного року;

$Д_{БР}$ – доходи населення базового року.

Завдання 8.4. Розрахуйте індекс рівня життя та зробіть висновок щодо впливу окремих його складників на його динаміку. Вихідні дані для розрахунку наведені в табл. 21 і 22.

Таблиця 21

Вихідні дані для розрахунку індексу здоров'я та індексу споживання

Роки	Середня тривалість життя, років	Час хвороби протягом життя, років	Час інвалідності, роки	Обсяг особистого споживання за рік, грн	Норматив особистого споживання за рік, грн
2017	68,01	0,1987	3,9875	4 470,9	4 563,3
2018	69,36	0,2054	3,9897	5 122,0	5 231,7
2019	68,74	0,2741	4,1539	6 095,0	6 238,8

Таблиця 22

Вихідні дані для розрахунку індексу освіти

Роки	Кількість випускників 9-х класів	Кількість випускників 11-х класів	Кількість випускників ПТНЗ	Кількість випускників технікумів	Кількість випускників ЗВО
2017	645	317	234,7	112,1	456,4
2018	652	312	215,4	109,3	468,2
2019	661	307	198,2	98,5	526,7
Тривалість навчання	9,0	11,0	12,0	13,5	17,5

Методичні рекомендації

1. Індекс здоров'я ($І_{ЗД}$) розраховується за формулою:

$$І_{ЗД} = (П_{сер} - Б - І) / 90, \quad (21)$$

де $П_{сер}$ – середня тривалість життя;

Б – час хвороби протягом життя;

І – час інвалідності.

2. Індекс споживання ($І_{СП}$) розраховується за формулою:

$$І_{СП} = \frac{Р_{ДО}}{Р_{Н}}, \quad (22)$$

де $Р_{ДО}$ – обсяг особистого споживання за рік;

$Р_Н$ – норматив особистого споживання за рік.

3. Індекс освіти ($I_о$) розраховується за формулою:

$$I_о = \frac{В_9 \times 9 + В_{11} \times 11 + В_{птнз} \times 12 + В_{тех} \times 13{,}5 + В_{зво} \times 17{,}5}{В_9 + В_{11} + В_{птнз} + В_{тех} + В_{зво}}, \quad (23)$$

де $В_9$ – кількість випускників 9 класів;

$В_{11}$ – кількість випускників 11 класів;

$В_{птнз}$ – кількість випускників професійно-технічного навчального закладу (ПТНЗ);

$В_{тех}$ – кількість випускників технікумів;

$В_{зво}$ – кількість випускників ЗВО.

4. Індекс рівня життя ($I_{РЖ}$) розраховується за формулою:

$$I_{РЖ} = I_{ЗД} \times I_{СП} \times I_О / 12. \quad (24)$$

Завдання 8.5. Проаналізуйте за роками рівень споживання основних продуктів харчування на душу населення.

Вихідні дані наведено в табл. 23.

Таблиця 23

Споживання продуктів харчування в домогосподарствах у середньому за місяць на одну особу

Продукти харчування	Роки		
	2017	2018	2019
М'ясо та м'ясопродукти, кг	4,7	4,9	5,1
Молоко та молочні продукти, кг	19,3	19,1	19,0
Яйця, шт.	20	19	20
Риба та рибопродукти, кг	1,3	1,4	1,5
Цукор, кг	2,8	2,7	2,6
Олія й інші рослинні жири, кг	1,5	1,5	1,4
Картопля, кг	6,4	6,3	6,2
Овочі та баштанні, кг	8,5	8,9	8,8
Фрукти, ягоди, горіхи, виноград, кг	3,7	3,8	4,0
Хліб і хлібні продукти, кг	8,4	8,3	8,1

Методичні рекомендації

Розрахунок варто вести в такій послідовності: розрахувати рівень споживання основних продуктів харчування на душу населення по роках; визначити темпи зміни споживання окремих продуктів.

Завдання 8.6. Проведіть аналіз диференціації життєвого рівня населення за період 2015 – 2019 рр. за даними табл. 24.

Позначте динаміку чисельності населення за даний період із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму та чисельності населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактично прожиткового мінімуму.

Таблиця 24

Диференціація життєвого рівня населення

Показники	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Чисельність населення з середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму:					
млн осіб	2,5	1,5	0,9	0,5	0,4
у відсотках до загальної чисельності населення	6,4	3,8	2,4	1,3	1,1
Чисельність населення з середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактично прожиткового мінімуму:					
млн осіб	20,2	19,8	13,5	10,6	8,3
у відсотках до загальної чисельності населення	51,9	51,1	34,9	27,6	23,1
Середньорічний розмір законодавчо встановленого прожиткового мінімуму, грн	1 227,3	1 388,1	1 603,7	1 744,8	1 902,1
Середньорічний розмір фактичного прожиткового мінімуму, грн	2 257,0	2 642,4	2 941,5	3 262,7	3 660,9
Квінтильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення	1,9	1,9	1,9	2,0	2,1
Квінтильний коефіцієнт фондів	3,2	3,0	3,3	3,3	3,5

Завдання 8.7. Розрахуйте реальну заробітну плату робітників і службовців у 2020 р. та її зростання порівняно з 2019 р. за даними, наведеними далі:

Середньомісячна заробітна плата робітників та службовців зросте на 12 % порівняно з 2019 р., коли вона становила 9 161 грн. Прибутковий податок становить 20 %. Реальна заробітна плата робітників і службовців у 2019 р. очікується в розмірі 10 573,8 грн. Середній індекс цін на товари та послуги становить 107,9 % щодо 2019 р.

Методичні рекомендації

Розрахунок варто вести в такій послідовності:

визначити розмір заробітної плати (звітного року або прогнозну) скоригувавши на приріст середньомісячну заробітну плату робітників і службовців;

визначити розмір заробітної плати без утримань;

визначити розмір реальної заробітної плати (звітного року або прогнозну), скоригувавши на середній індекс цін на товари та тарифи на послуги, які надані робітникам і службовцям;

розрахувати зміни в абсолютних величинах;

розрахувати темп приросту реальної заробітної плати (звітного року або прогнозну).

Завдання 8.8. Оцініть розподіл населення країни за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів за даними табл. 25 і надайте висновки відносно раціональності розподілу доходів.

Таблиця 25

Розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів

Розподіл населення (%) за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць, грн	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6
До 3 000,0	80,2	64,4	36,6	20,9	10,7
3 000,1 – 4 000,0	19,8	35,6	30,8	27,3	19,2
4 000,1 – 5 000,0			17,8	22,8	20,6

Закінчення табл. 25

1	2	3	4	5	6
5 000,1 – 6 000,0			14,8	29,0	16,6
6 000,1 – 7 000,0					10,4
7 000,1 – 8 000,0					7,9
8 000,1 – 9 000,0					4,6
9 000,1 – 10 000,0					3,2
10 000,1 – 11 000,0					2,3
11 000,1 – 12 000,0					1,5
Понад 12 000,0					3

Завдання 9. Аналіз мінімального споживчого бюджету

Завдання 9.1. Розрахуйте вартість продуктового набору для працездатної особи на місяць і рік.

Вартість продуктового набору для працездатної особи на рік становить суму продуктів харчування помножених на мінімальний рівень споживання у натуральному виразі.

Вихідні дані для розрахунку наведено у табл. 26.

Таблиця 26

Вихідні дані для розрахунку вартості прожиткового мінімуму та вартості продуктового набору для працездатної особи

Продукти харчування	Ціна одиниці товару, грн	Мінімальний рівень споживання у натуральному виразі за рік, кг
Хліб і хлібопродукти	9,8	123,4
Картопля	9,0	95
Овочі	12,3	110
Фрукти і ягоди	45,7	64
Цукор	14,6	24
Кондитерські вироби	65,8	13
Масло вершкове	40,9	5
Олія	18,6	8
Яйця, шт.	2,9	220
Молоко та молокопродукти	27,4	150
М'ясо та м'ясопродукти	75,7	53
Риба та рибопродукти	46,2	13

Завдання 9.2. Розрахуйте вартість прожиткового мінімуму та вартість продуктового набору для працездатної особи на місяць і рік.

Прожитковий мінімум дорівнює сумі всіх витрат за відповідні періоди – місяць чи рік.

Питома вага вартості набору непродовольчих товарів становить 43 %.

Питома вага витрат на побутові, комунальні, транспортні та інші послуги становить 47 % від вартості непродуктового набору на місяць.

Витрати на страхування на місяць становлять 1,7% вартості всіх продовольчих і непродовольчих товарів.

Наведіть результати розрахунків у вигляді таблиці.

Вихідні дані для розрахунку наведено у табл. 27.

Таблиця 27

Вихідні дані для розрахунку вартості прожиткового мінімуму та вартості продуктового набору для працездатної особи

Продукти харчування	Ціна одиниці товару, грн	Мінімальний рівень споживання у натуральному виразі за рік, кг
Хліб і хлібопродукти	9,8	123,4
Картопля	9,0	95
Овочі	12,3	110
Фрукти і ягоди	45,7	64
Цукор	14,6	24
Кондитерські вироби	65,8	13
Масло вершкове	40,9	5
Олія	18,6	8
Яйця, шт.	2,9	220
Молоко та молокопродукти	27,4	150
М'ясо та м'ясопродукти	75,7	53
Риба та рибопродукти	46,2	13

Методичні рекомендації

Вартість продуктового набору для працездатної особи на рік становить суму продуктів харчування помножених на мінімальний рівень споживання у натуральному виразі. Відповідно, вартість продуктового набору для працездатної особи на місяць становить дванадцяту частину вартості продуктового набору для працездатної особи на рік. Прожитковий мінімум дорівнює сумі всіх витрат за відповідні періоди – місяць чи рік.

Розрахунок варто вести в такій послідовності: розрахувати рівень споживання основних продуктів харчування на душу населення по роках; визначити темпи зміни споживання окремих продуктів.

Завдання 10. Аналіз умов проживання населення, стану та охорони здоров'я

Завдання 10.1. Вихідні дані для проведення аналізу умов проживання населення, стану та охорони здоров'я необхідно занести в табл. 28.

Таблиця 28

Вихідні дані для оцінювання умов проживання населення

Показник рівня та якості життя населення	Значення показника	Ранг
Довгострокові цінності		
1	2	3
Довге життя		
Середня очікувана тривалість життя, років		
Загальний коефіцієнт смертності		
Здоров'я		
Рівень госпіталізації населення, на 100 жителів		
Перинатальна смертність, на 1 000 народжених		
Коефіцієнт інвалідності, на 1 000 населення		
Захворюваність на активний туберкульоз, на 100 тис. населення		
Відтворення		
Коефіцієнт народжуваності		
Коефіцієнт дитячої смертності до 1 року, на 1 000 народжених		
Родина		
Коефіцієнт стійкості сімей		
Духовні цінності		
Засуджені, на 1 000 населення		
Алкоголізм, на 100 000 населення		
Наркотичні захворювання, на 100 000 населення		
Захворюваність на СНІД на 100 000 населення		
Багатство		
Вклади на душу населення в банках, грн		
Забезпеченість автомобілями, шт. на 1 000 населення		

Продовження табл. 28

1	2	3
Соціальний захист		
Відсоток безробітних		
Навантаження на 1 вільне робоче місце, осіб		
Надання населенню субсидій, грн/осіб		
Кількість місць у домах інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів у розрахунку на 1 000 дітей, інвалідів і пенсіонерів		
Культура		
Відвідування музеїв, на 100 осіб населення		
Відвідування театрів, на 100 осіб населення		
Відвідування концертів, на 100 осіб населення		
Поточні потреби		
Споживання		
Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих робітників		
Житло		
Забезпеченість населення житлом, $м^2$/осіб		
Безпека		
Кількість загиблих від травматизму на виробництві, на 1 000 працівників		
Кількість зареєстрованих злочинів на 1 000 осіб		
Середовище проживання		
Повітря		
Викиди від стаціонарних джерел забруднення, $т/км^2$		
Викиди від нестаціонарних джерел забруднення, $т/км^2$		
Вода		
Скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі водні об'єкти, млн $м^3$		
Промислові відходи		
Наявність відходів I – III класів небезпеки у сховищах і на території підприємств, $кг/м^2$		
Соціальна інфраструктура		
Охорона здоров'я		
Кількість лікарів усіх спеціальностей, на 10 000 населення		
Кількість середнього медперсоналу на 10 000 населення		
Кількість лікарняних ліжок, на 10 000 населення		
Ємність амбулаторно-поліклінічних закладів, на 10 000 населення		
Кількість лікарняних ліжок, на 10 000 населення		

Закінчення табл. 28

1	2	3
Оздоровлення і відпочинок		
Кількість місць у санаторіях і будинках відпочинку, на 1 000 населення		
Кількість місць в оздоровчих таборах, на 1 000 населення		
Освіта		
Кількість школярів на 1 вчителя		
Відсоток студентів у загальній чисельності населення		
Охоплення дітей дошкільними закладами, % до кількості дітей відповідного віку		
Товари та послуги		
Торгова площа магазинів		
Кількість місць на об'єктах ресторанного господарства, на 1 000 населення		

Методичні рекомендації

Таблицю необхідно заповнити даними з статистичних щорічників. Кожен студент обирає регіон і виконує задане завдання самостійно.

Загальний інтегральний показник умов проживання населення населення ($I_{рж}$), а також комплексний його компонент ($К_i$) та елементів ($К_{ij}$) розраховуються за допомогою формули:

$$K_{ij} = \sum_{s=1}^{n} w_l z_{ijl}, \qquad (25)$$

де z_{ijl} – кількісна стандартизована оцінка *l*-го окремого показника *j*-го елемента *i*-ї компоненти рівня життя населення регіону;

w_l – коефіцієнт значущості *l*-го окремого показника *j*-го елемента *i*-ї компоненти. Він визначається за формулою:

$$w_l = \frac{\delta_l}{\sum_{l=1}^{n} \delta_l}, \qquad (26)$$

де δ_l – дисперсія *l*-го окремого показника *j*-го елемента *i*-ї компоненти рівня та якості життя населення регіону;

n – кількість окремих показників, за допомогою яких оцінюється *j*-й елемент *i*-ї компоненти рівня та якості життя населення.

Стандартизована оцінка *l*-го окремого показника *j*-го елемента *i*-ї компоненти умов проживання населення регіону визначається за такою формулою:

а) для показників-стимуляторів:

$$z_{ijl} = \frac{x_{ijl} - x_{minl}}{x_{maxl} - x_{minl}}, \qquad (27)$$

де x_{ijl}– фактичне значення *l*-го окремого показника *j*-го елемента *i*-ї компоненти рівня та якості життя населення регіону;

X_{minl} і X_{maxl} – відповідно, мінімальне і максимальне значення *l*-го окремого показника *j*-го елемента *i*-тої компоненти рівня та якості життя населення регіону;

б) для показників-дестимуляторів:

$$z_{ijl} = \frac{x_{max} - x_{ijl}}{x_{maxl} - x_{minl}}. \qquad (28)$$

Оцінювання умов проживання населення здійснюється за допомогою окремих, комплексних та інтегральних показників. Оцінку умов проживання населення регіону за компонентами наведено в табл. 29.

Таблиця 29

Оцінка умов життя населення регіону за компонентами

Показник рівня та якості життя населення	Значення показника	Ранг
1	2	3
Довгострокові цінності		
Довге життя		
Здоров'я		
Відтворення		
Родина		
Духовні цінності		
Багатство		
Соціальний захист		
Культура		
Комплексний показник компоненти (К1)		
Поточні потреби		
Споживання		
Житло		
Безпека		
Комплексний показник компоненти (К2)		

Закінчення табл. 29

1	2	3
Середовище проживання		
Повітря		
Вода		
Промислові відходи		
Комплексний показник компоненти (К3)		
Соціальна інфраструктура		
Охорона здоров'я		
Оздоровлення і відпочинок		
Освіта		
Товари та послуги		
Комплексний показник компоненти (К4)		
Інтегральний показник оцінки умов проживання населення, стану та охорони здоров'я		

Завдання 11. Аналіз соціальної безпеки людини

Завдання 11.1. Проведіть аналіз соціальної безпеки людини за допомогою даних табл. 30 і 31. На основі наведених даних розрахуйте: межу бідності; рівень бідності; сукупний дефіцит доходів бідного населення; середній дефіцит доходів бідного населення; глибину бідності.

Таблиця 30

Кількість домогосподарств, тис.

Регіони України	Кількість домогосподарств		
	всього	%	у сільській місцевості
1	2	3	4
Україна	14 881,7	100,0	32,5
Вінницький	624,6	4,2	52,1
Волинський	335,4	2,3	47,8
Дніпропетровський	1 358,1	9,1	15,7
Донецький	913,7	6,1	15,2
Житомирський	483,1	3,2	43,5
Закарпатський	353,8	2,4	59,4
Запорізький	703,9	4,7	23,2
Івано-Франківський	449,4	3,0	54,5
Київський	667,5	4,5	42,3
Кіровоградський	412,1	2,8	37,8

Закінчення табл. 30

1	2	3	4
Луганський	344,8	2,3	30,1
Львівський	820,5	5,5	36,7
Миколаївський	438,5	2,9	31,7
Одеський	886,5	6,0	31,2
Полтавський	586,5	3,9	39,3
Рівненський	374,7	2,5	51,1
Сумський	439,0	3,0	32,8
Тернопільський	352,0	2,4	53,9
Харківський	1 109,0	7,5	19,4
Херсонський	398,9	2,7	37,0
Хмельницька	472,4	3,2	46,8
Черкаський	512,1	3,4	46,2
Чернівецький	306,8	2,1	56,0
Чернігівський	430,1	2,9	39,8
м. Київ	1 108,3	7,4	–

Таблиця 31

Розподіл населення із середньодушовими еквівалентними грошовими доходами на місяць нижче прожиткового мінімуму за місцем проживання, %

Регіони	Частка населення з середньодушовими еквівалентними грошовими доходами на місяць нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму		Частка населення з середньодушовими еквівалентними грошовими доходами на місяць нижче фактичного прожиткового мінімуму	
	у чисельності населення відповідної групи	у загальній чисельності населення із середньодушовими еквівалентними грошовими доходами на місяць нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму	у чисельності населення відповідної групи	у загальній чисельності населення із середньодушовими еквівалентними грошовими доходами на місяць нижче фактичного прожиткового мінімуму
1	2	3	4	5
Усі домогосподарства	6,4	100	48,0	100
Вінницька	7,8	5,2	51,1	4,5
Волинська	11,0	3,9	63,0	2,9

Закінчення табл. 31

1	2	3	4	5
Дніпропетровська	5,8	8,2	42,6	8,0
Донецька	8,7	8,5	52,9	6,8
Житомирська	15,2	7,8	61,1	4,2
Закарпатська	2,6	1,0	46,8	2,3
Запорізька	4,5	3,3	46,6	4,6
Івано-Франківська	1,6	0,7	41,4	2,6
Київська	5,5	3,8	54,0	4,9
Кіровоградська	6,5	2,9	42,4	2,5
Луганська	7,2	2,7	55,3	2,7
Львівська	7,6	6,6	47,9	5,5
Миколаївська	4,2	2,0	50,7	3,1
Одеська	4,0	3,7	39,3	4,9
Полтавська	3,4	2,1	46,5	3,8
Рівненська	13,7	5,4	63,5	3,3
Сумська	8,7	4,1	61,9	3,8
Тернопільська	10,4	3,9	49,5	2,5
Харківська	4,0	4,6	43,9	6,8
Херсонська	4,6	1,9	51,5	2,9
Хмельницька	7,9	4,0	53,7	3,6
Черкаська	8,9	4,9	53,5	3,9
Чернівецька	7,4	1,4	52,8	2,3
Чернігівська	5,9	3,1	48,6	3,0
м. Київ	3,2	3,1	29,9	4,6

Методичні рекомендації

Комплексний аналіз масштабів бідності проводиться за системою показників:

межа бідності (Z) рівень споживання нижче мінімального рівня споживання;

рівень бідності (показує відсоток сімей, рівень доходів у яких нижчий за встановлену межу бідності) співвідношення між чисельністю населення, що визнається бідною та загальною чисельністю населення;

сукупний дефіцит доходів бідного населення.

Сукупний дефіцит – це сума коштів, яких у середньому не вистачає одному бідному до визначеної межі бідності;

середній дефіцит доходів бідного населення (скільки в середньому одній бідній особі на місяць не вистачає коштів до межі бідності);

глибина бідності (віддаленість бідного населення від межі бідності).

Рівень бідності визначається за формулою:

$$P_o = \sum_{i=1}^{n} \frac{Q_i}{n} \times 100\%, \qquad (29)$$

де Q_i – кількість сімей (домогосподарств, окремих фізичних осіб), які є бідними відповідно до одного з критеріїв бідності;

n – загальна кількість сімей (домогосподарств, окремих фізичних осіб) на території, де проводять моніторинг бідності.

Глибина бідності – співвідношення між рівнем споживання (доходів) бідних сімей (домогосподарств, окремих фізичних осіб) і межею бідності (Z):

$$P_1 = \frac{1}{n} \times \frac{Z - Y}{Z} \times 100\%, \qquad (30)$$

де Y – рівень споживання (доходів) сімей (домогосподарств, окремих фізичних осіб), яких визнали бідними.

Мінімальний споживчий бюджет (МСБ) – та межа, за якою особа живе за умов обмеження найнеобхідніших життєвих потреб.

Перехід від стану бідності до стану злиднів характеризує показник – прожитковий мінімум (30 – 40 % від МСБ).

Фізіологічний мінімум – та межа фізіологічного виживання людини, життя за якою завдає шкоди її здоров'ю.

Зміст

Вступ 3
Методичні рекомендації до практичних завдань 5
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціального розвитку 5
Завдання 1. Аналіз міжнародних соціальних показників європейських країн 5
Завдання 2. Аналіз демографічної ситуації в Україні 6
Завдання 3. Аналіз міграційних потоків 15
Завдання 4. Розрахунок показників ринку праці 20
Завдання 5. Розрахунок показників збалансованості робочих місць і робочої сили 22
Змістовий модуль 2. Діагностика соціального розвитку 27
Завдання 6. Оцінювання структури грошових доходів і витрат населення 27
Завдання 7. Розрахунок показників людського потенціалу 29
Завдання 8. Оцінювання рівня та якості життя населення 30
Завдання 9. Аналіз мінімального споживчого бюджету 37
Завдання 10. Аналіз умов проживання населення, стану та охорони здоров'я 39
Завдання 11. Аналіз соціальної безпеки людини 43

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Методичні рекомендації до практичних завдань

для студентів спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" другого (магістерського) рівня

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Грузд** Марина Володимирівна

Відповідальний за видання *Н. Л. Гавкалова*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2021 р. Поз. № 166 ЕВ. Обсяг 48 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру ***ДК № 4853 від 20.02.2015 р.***